

Leming, T., Eriksen, A. & Skrøvset, S. (2023). *Den første uka – introduksjon til lærerutdanninga*. Fagbokforlaget.
<https://doi.org/10.55669/oa2706>

Kapittel 1

Hvorfor vil du bli lærer?

Se for deg deg selv som utdannet lærer. Du kommer inn i klasserommet, og tjuvfem par øyne retter blikket mot deg når du etter hvert har fått oppmerksomheten deres. Tjuvfem forventningsfulle elever lurert på hva du skal si. Du har deres tillit, og du har et ansvar for å behandle dem på en god måte, og du kjenner du blir varm om hjertet. Hva tror du at du vil tenke da om det valget du har gjort?

Men situasjonen kan også være en annen: Det er kaos i klasserommet, du sliter med å få oppmerksomheten, du irriterer deg over enkeltelever som saboterer, og du er ikke motivert for å ta tak i denne situasjonen. Kanskje tenker du veldig annerledes om yrkesvalget?

Du vil sannsynligvis oppleve begge scenarioer, og uansett yrkesvalg opplever de fleste både gode og dårlige dager på jobb.

I perioder vil du tvile på yrkesvalget ditt, du synes kanskje ikke du passer til jobben, du er lei og sliten, mens i andre perioder kunne du aldri tenkt deg å velge noe annet enn akkurat det valget du har gjort fordi du er ovenpå og synes du takler arbeidslivet bra! Men det er likevel viktig at du tenker godt igjennom yrkesvalget ditt i løpet av din første periode i lærerutdanninga, og at du kjenner godt etter på hva som motiverer deg til å velge å bli lærer. Så still deg seg selv det viktige spørsmålet: *Hvorfor vil jeg bli lærer?*

I dette kapittelet skal vi diskutere hvilke ulike faktorer som motiverer unge mennesker til å bli lærere, men vi skal også se på årsaker til at noen velger å *ikke* bli lærer. Vi skal lytte til hva andre lærerstudenter har sagt om hvorfor de startet i lærerutdanninga.

Det kan være mange svar på spørsmålet om hvorfor du vil bli lærer, og kanskje er du usikker på hva som har ført deg til akkurat dette valget, det kan ha vært en tilfeldighet. Men for mange er dette noe de vil og har drømt om. Mange vil hevde at læreryrket er verdens viktigste yrke, fordi du som lærer vil få en unik mulighet til å påvirke barn og unge, og at du vil være med på å forme dem som mennesker. På den måten har du en viktig innflytelse på framtida!

Mange har en respektfull holdning til dem som velger dette yrket; det medfører et stort ansvar og gir enormt mye glede, slik for eksempel Inge Eidsvåg beskriver i mange små essay i boka *Læreren – Betragtninger om kjærlighetens gjerninger* (2018). Læreren er en viktig samfunnsbygger og er til stede på arenaer der barn og

ungdom fra alle samfunnslag møtes, og idealet er at alle elevene skal ha samme muligheter til å utvikle seg og til å ha et godt liv. Lærerne har et viktig overordnet mandat; de skal lære alle elevene å være gode og demokratiske samfunnsborgere, og å bygge et godt fellesskap. Kanskje vil du kjenne deg igjen i det lærerstudentene våre forteller? Vi har bedt dem si noe om motivasjonen for å bli lærer, og studenten Elisabeth beskriver det på denne måten:

Jeg elsker å jobbe med barn – og ser ikke for meg at jeg vil jobbe med noe annet i livet ... En annen ting jeg også har tenkt mye på er den muligheten jeg som lærer har til å påvirke så mange liv. Grunnen til at jeg vil utdanne meg som lærer er for å ikke bli som de lærerne jeg oppfattet som «dårlige», men heller strekke meg mot å bli som de lærerne som var gode. Det er de flinke lærerne jeg ennå tenker på når man snakker om den gode læreren, og tanken på at jeg kan bli en slik lærer som en av mine fremtidige elever tenker på i lang tid etterpå – det er en god tanke.

Kanskje tenker du også som Elisabeth, som er opptatt av relasjonene i yrket og forholdet til de menneskene hun skal samarbeide med, men også opptatt av å ha innflytelse og å få lov til å påvirke. Kanskje har du også hatt en god lærer som du har gode minner om, og som mer eller mindre ubevisst har påvirket deg i ditt valg av yrke?

En annen av studentene, Ragne, hadde et litt annet utgangspunkt:

Valget om å gå lærerutdanninga for meg betyr at jeg har fått høre, og hører ennå, en klang av «hva var det jeg sa?» fra bekjente. Siden jeg var lita, har jeg fått høre fra stort og smått at «du blir lærer sånn som din far og søster!», og siden første gang det ble sagt, har jeg svart «aldri i liiiiivet at det skjer». Det som skjer nå, er at jeg blir lærer ...

Hun forteller engasjert videre:

Læreryrket var i mitt hode det mest klassiske eksempelet på et A4-liv og veldig langt unna både adrenalinkick og uforutsigbarhet. Etter nå fire år med lærerutdanning, jobb i skole og praksis har jeg innsett at læreryrket faktisk består av både adrenalinkick og uforutsigbarhet, hver eneste dag.

Ragne er tiltrukket av variasjonen og tempoet i læreryrket, og kanskje ser hun flere muligheter i yrket nå etter fire år på studiet enn det hun gjorde da hun startet?

I en undersøkelse vi gjennomførte i lærerutdanninga ved UiT Norges arktiske universitet,² stilte vi alle studentene som startet grunnskolelærerutdanninga det året, følgende spørsmål: *Hvorfor vil du bli lærer?*

Ut fra svarene vi fikk, ser vi at mange er motivert av de erfaringene de har hatt med egne lærere, både i positiv og negativ

2 2017.

forstand. De fleste svarer at de er blitt inspirert av gode lærere som hadde spilt en viktig rolle i livet deres. Men det er også noen som svarer at de vil bli lærere fordi de har hatt dårlige lærere. De ønsker å bli lærere fordi de har klare tanker om hvordan de skal utforme sin lærerrolle, og den vil bli annerledes enn den de har opplevd tidligere.

De fleste av dere har sannsynligvis møtt på det dere vil kalle både gode og dårlige lærere, men det er viktig å se disse kategoriene i et nyansert lys. Mye kan påvirke yrkeslivet, som det kan for alle yrkesgrupper, men det å ikke være motivert for yrket blir ekstra synlig i en lærerjobb hvor du som lærer har mange forventninger både fra elever, kollegaer og foreldre/foresatte. En av studentene, Jonas, formulerte det slik da han ble spurt om hvorfor han ville bli lærer:

... og så var det også at jeg hadde en sinnssykt bra lærer siste året på videregående som var kontaktlæreren vår. Og hun var bare så sykt flink i jobben sin at jeg tenkte bare at flere slike lærere burde komme i skolen, det er ikke nok av henne til alle sammen!

Flere av innspillene vi har fått fra studenter, går på at relasjoner og nærhet til barn og unge er en viktig faktor for valget av yrke som lærere. Mange har rett og slett «lyst til å være sammen med barn», de vil «være nær elever, bygge relasjoner og vennskap». Dette er et godt utgangspunkt for å velge læreryrket. Lærerens arbeid er i stor grad relasjonsarbeid, det å skape og utvikle gode relasjoner på en systematisk og profesjonell måte, hevder Skrøvset, Mausehagen og Slettbakk (2017) i boka *Lærerens relasjonsarbeid*. Alle elevene skal ses og anerkjennes, og det er krevende, men det gir samtidig tilfredsstillende å se at man får det til. Elever som utvikler seg og endrer holdninger til andre på positive måter ved hjelp av din innsats, et klassemiljø som du får til å fungere godt etter utfordrende perioder; det gir en god følelse for deg som lærer som du tar med deg i yrket videre.

Det å være et godt forbilde og en god rollemodell er også en begrunnelse mange av studentene våre gir. Kanskje kjenner du deg igjen i denne begrunnelsen? Kanskje husker du følelsen av beundring for en lærer du hadde? En lærer som så akkurat deg, og kanskje ga deg selvtillit og hjelp til å løse en vanskelig oppgave?

«En lærer er som en heisfører», er en metafor som noen bruker. Eleven kan bli tatt med ned i kjelleren eller bli tatt med helt til

topps. De fleste elevene ender nok i en etasje mellom de to ytterpunktene. Dette er en metafor som er en overforenkling, en lærers «resultater» er mer komplekst enn dette. Kanskje sier dette likevel noe om at læreren har en stor betydning for dem som hen omgir seg med i skolehverdagen?

«Vi vil være med å gjøre en forskjell!» sier mange av studentene våre, og «vi vil bygge en sterk neste-generasjon». Læreryrket gir deg disse mulighetene, og kanskje er dette grunnen til at nettopp du valgte å starte i lærerutdanninga?

Mange studenter er også opptatt av det å formidle fag og ser på dette som selve kjernen i læreryrket. Det er viktig at du tenker godt igjennom hvilke fag du velger når du starter lærerutdanninga di, men dette skal vi komme tilbake til seinere i boka. Noen av studentene sier også at de liker å «lære fra seg», de liker den utfordringen som ligger i det å arbeide med et konkret læringsmål og å gjøre det forståelig for elever med ulike forutsetninger. Hver elev er unik, og studentene er opptatt av å se alle elevene og få fram det beste i alle.

Sikker jobb, sosialt arbeidsmiljø og variert arbeidsdag er også gode grunner til å velge å bli lærer, ifølge studentene våre. Kanskje er det også litt av din motivasjon for å bli lærer? Det er en utdanning som du kan anvende nesten hvor som helst. Så langt har etterspørselen etter lærere vært stor, og arbeidsledigheten blant lærere er lav. Ennå er det mange skoler som ikke har nok kvalifiserte lærere, spesielt i distriktene, og det trengs mest sannsynlig flere lærere i framtida enn lærerutdanningene klarer å utdanne.

Når du arbeider som lærer, må du også være innstilt på å arbeide tett sammen med andre, og kanskje er det også en grunn til at du valgte lærerstudiet. Slik skolen er organisert i dag, med team og profesjonelle læringsfellesskap, er ikke læreryrket noe du utøver alene, du inngår i et fellesskap på arbeidsplassen som i første rekke består av kollegaer. Dette fellesskapet kan også ses i et utvidet perspektiv, hvor elever, foreldre/foresatte og andre aktører, sammen med lærere, deltar.

Å være lærer betyr, som studentene nevnte, også en variert arbeidsdag. Læreren må improvisere, det kan fort skje ting på jobb du ikke har kontroll over. En elev som er redd fordi bestemoren er syk, en elev som er lei seg fordi katten er død, en elev som gleder seg til bursdagen sin, to elever som er sinte på hverandre: Læreren må kunne forholde seg til uventede hendelser som kan virke inn på undervisningen. I samfunnet pågår også en kontinuerlig debatt om hva elevene skal lære, hvorfor de skal lære, og hvordan de skal lære. Politiske endringer og andre samfunnsmessige endringer påvirker skolens innhold, og du vil som lærer måtte forholde deg til for eksempel nye læringsmetoder, ny teknologi, nye reformer og nye læringsmål gjennom hele ditt arbeidsliv som lærer. Dette kan også innebære mange muligheter for å endre og utvikle seg som fagperson.

«Lang sommerferie, mye fri», sier noen når de skal karakterisere læreryrket. Norske lærere har arbeidsavtaler som regulerer arbeidstida slik at det er mer arbeidspress på læreren i selve skoleåret, og lærerne må derfor ta ut overtida som ferie når skolen

er stengt. Det er mange arbeidsoppgaver som må gjøres utenfor ordinær arbeidstid, som for eksempel planlegging, vurderingsarbeid og foreldremøter. De fleste lærere mener nok at de får for liten tid til å gjøre oppgavene sine slik som skolehverdagen er blitt nå, men ennå lever gamle morsomheter som «en skulle vært bjørn om vinteren og lærer om sommeren». Lærerbjørnen jobber knallhardt om vinteren og trenger nok å hente seg inn igjen til neste skoleår starter opp!

Kanskje dette svaret fra Markus summerer opp flere av de begrunnelsene vi har nevnt ovenfor:

Hvorfor jeg vil bli lærer? Det er vel fordi jeg har trivdes veldig godt på skolen eller hatt gode lærere. I hvert fall på barne- og ungdomsskolen. Kanskje ikke så godt på videregående. Og skolen er jo en veldig viktig arena for at barna skal utvikle seg og bli gode individer, holdt jeg på å si. Og kanskje de blir sett på skolen, men kanskje ikke så mye hjemme, eller blant andre. Og så er jeg veldig glad i å jobbe med barn, og veldig glad i å ha en sosial jobb da.

Forskere har på ulike måter studert hva som ligger bak motivasjonen til å bli lærer, både i Norge og i resten av verden. I artiklene «Motivation to Become a Teacher: a Norwegian Validation of the Factors Influencing Teaching Choice Scale» av Nesje, Brandmo og Berger (2017) og «Verdier, engasjement og tilhørighet som drivkrefter i lærerstudenters yrkesvalg og utvikling av læreridentitet» av Løhre, Moen, Etnan, Andersen og Uthus (2016), er ikke

funnene så annerledes enn hva våre studenter mener. De viktigste faktorene som ligger bak valg av læreryrket, er ifølge forskning ønsket om å forme barn og unges framtid, en oppfatning av å kunne egne seg i lærerrollen, samt sikkerhet med tanke på å få jobb. Inkludert i disse motivasjonsfaktorene ligger for eksempel et ønske om å hjelpe elever med å lykkes i samfunnet, interesse og lidenskap for undervisningskunst, og kanskje en vurdering av muligheter for å få jobb der man vil.

Kan eller bør alle bli lærere? Svaret er nei. Mange kan begynne i lærerutdanningene om de fyller de formelle kravene, men underveis i utdanninga gjennomføres det en langsgående skikkethetsvurdering som skal avdekke om studenten har de nødvendige forutsetningene for å kunne utøve yrket. Kort fortalt handler det om å stoppe eller veilede ut de studentene som av ulike grunner ikke passer til å bli lærere. Slik skikkethetsvurdering skjer i utdanninger som bringer studenter og seinere yrkesutøvere i særlig kontakt med barn, unge og mulige sårbare grupper, som lærerutdanningene og utdanning for å bli barnevernspedagog, ergoterapeut, fysioterapeut, jordmor, lege, optiker, psykolog og en god del flere. Når du er ung, vet du ikke helt om du passer eller egner deg, og utdanninga er lagt opp slik at dere som studenter får prøvd dere i mange ulike situasjoner som alle er av betydning for læreryrket, før dere er kommet så langt i utdanninga at det er et (for stort) nederlag å velge det bort. Dere møter tidlig, allerede i oppstarten, de ulike fagene, dere utfordres i kommunikasjon og relasjoner til andre, samarbeidsevner og viljen deres, og det å møte

nye og ukjente situasjoner. Og dere møter nye sider ved dere selv. Noen av dere opplever eller vet at dere passer til å bli lærer, dere har fått erfaring med å lede andre, noen har vært trenere, andre instruktører innenfor kulturfeltet osv., og enkelte har prøvd seg som lærervikarer. Studiet er for de fleste det første møtet med yrket «som voksen», altså fra ikke-elev-siden.

Hvis du husker tog-metaforen fra innledningen, så ligger skinnene der, og de fleste synes det er greit å ta reisen slik den er lagt opp. Arbeider du aktivt underveis og husker de tre spørsmålene fra innledningen, har du store muligheter både for å lykkes med utdanninga og i ditt framtidige lærerliv.

En del av «stasjonene» underveis som du må innom, er arbeidskrav, praksis og eksamener. Disse er både lærings situasjoner for

dere og samtidig arenaer for skikkethetsvurdering av studentene. Å bestå eksamen i norsk er en måte å sikre at du som lærer er faglig skikket til å bli norsklærer. Å levere arbeidskrav – og i tide – er både med på å sikre et faglig nivå og også at du faktisk er i stand til å forholde deg til rammer i arbeidslivet, som frister jo er. Ingen ønsker en kollega som ikke klarer å bli ferdig i tide, enten det gjelder forberedelser til timene, tilbakemelding til elevene eller forberedelser til felles utviklingsarbeid på skolen.

Det vi har omtalt så langt, tilhører det vi kaller løpende skikkethetsvurdering, og studenter som sliter med å nå de faglige kravene, vil i de aller fleste tilfeller tenke at læreryrket ikke passer, og selv velge å skifte studium eller yrkesvalg.

I starten av dette kapittelet ba vi deg stille dette spørsmålet til deg selv: *Horfor vil jeg bli lærer?*

Hva sier du nå? Hvor godt har du tenkt igjennom det? Hvor motivert er du for å gå i gang med en lang utdanning som kanskje virker både arbeidskrevende, kompleks og utfordrende?

Vi skal i neste kapittel fokusere enda tydeligere på lærerrollen. Vi spør: *Hva slags lærer vil du bli?*

